

først en udførlig Statistik over Befolkningsklasserne og Folkemængdens Bevægelser, og derefter optager Forf. Befolkningssspørgsmaalet til Behandling. Han viser sig her som en Tilhænger af den moderne Opfattelse, at den stigende Kultur i Befolkningens lavere Lag vil bringe disse den samme Varsomhed i Folkeformerelsen, som kendetegner Nutidens Middelklasser, en Opfattelse, ud fra hvilken det ret skarpe Angreb mod Neomalthusianismen næppe er ganske konsekvent. Med den liberale Fortolkning, som det er Skik at anvende overfor den klassiske Økonomis Koryfæer, lægges hint Syn paa Befolkningssspørgsmaalet ind i selve Malthus's Teori, skønt det sikkert snarere var Belæring og Pligtfølelse end Kulturens spontane Tendenser der dannede Kærnen i Malthus's berømte »moral restraint«.

Alt i alt maa det siges, at de udkomne Hæfter giver de bedste Løfter om, at vi her vil faa den længe ventede Haandbog i Nationaløkonomi, som paa en Gang fyldestgør Fagmandens og Lægmandens Behov.

Frantz Pio.

Det ekonomiska Samhällslifvet. Handbok i Nationaløkonomi. I—II. Bd. Stockholm, Fahlcrantz & Co. (468 og 695 S.).

Vore Nabolandes nationaløkonomiske Litteratur har i indeværende Aar betydelige Værker at pege hen paa; i Norge har Professor Aschehoug paabegyndt Udgivelsen af sit monumentale Storsværk: »Socialøkonomik«, og i Sverige har i Aar den i 1891 paabegyndte Haandbog i Nationaløkonomi: »Det ekonomiska Samhällslifvet« naaet sin Fuldendelse. I vor hjemlige økonomiske Litteratur foreligger der hverken fra Enkeltmand eller i encyklopædisk Form Forsøg paa en tilsvarende omfattende Omplantning af den økonomiske Videnskabs nyeste Resultater, og allerede Markedets begrænsede Omfang frembyder naturligvis betydelige Hindringer derfor; med des større Glæde maa man derfor hilse Værker som de ovenstaaende, der skrevne paa beslægtede Sprog og med beslægtede Forhold for Øje sikkert ogsaa ville vinde Indgang her hjemme til Nytte og Belæring.

Det svenske »Samhällslifvet« var nærmest planlagt

først en udførlig Statistik over Befolkningsklasserne og Folkemængdens Bevægelser, og derefter optager Forf. Befolkningssspørgsmaalet til Behandling. Han viser sig her som en Tilhænger af den moderne Opfattelse, at den stigende Kultur i Befolkningens lavere Lag vil bringe disse den samme Varsomhed i Folkeformerelsen, som kendetegner Nutidens Middelklasser, en Opfattelse, ud fra hvilken det ret skarpe Angreb mod Neomalthusianismen næppe er ganske konsekvent. Med den liberale Fortolkning, som det er Skik at anvende overfor den klassiske Økonomis Koryfæer, lægges hint Syn paa Befolkningssspørgsmaalet ind i selve Malthus's Teori, skønt det sikkert snarere var Belæring og Pligtfølelse end Kulturens spontane Tendenser der dannede Kærnen i Malthus's berømte »moral restraint«.

Alt i alt maa det siges, at de udkomne Hæfter giver de bedste Løfter om, at vi her vil faa den længe ventede Haandbog i Nationaløkonomi, som paa en Gang fyldestgør Fagmandens og Lægmandens Behov.

Frantz Pio.

Det ekonomiska Samhällslifvet. Handbok i Nationaløkonomi. I—II. Bd. Stockholm, Fahlcrantz & Co. (468 og 695 S.).

Vore Nabolandes nationaløkonomiske Litteratur har i indeværende Aar betydelige Værker at pege hen paa; i Norge har Professor Aschehoug paabegyndt Udgivelsen af sit monumentale Størværk: »Socialøkonomik«, og i Sverige har i Aar den i 1891 paabegyndte Haandbog i Nationaløkonomi: »Det ekonomiska Samhällslifvet« naaet sin Fuldendelse. I vor hjemlige økonomiske Litteratur foreligger der hverken fra Enkeltmand eller i encyklopædisk Form Forsøg paa en tilsvarende omfattende Omplantning af den økonomiske Videnskabs nyeste Resultater, og allerede Markedets begrænsede Omfang frembyder naturligvis betydelige Hindringer derfor; med des større Glæde maa man derfor hilse Værker som de ovenstaaende, der skrevne paa beslægtede Sprog og med beslægtede Forhold for Øje sikkert ogsaa ville vinde Indgang her hjemme til Nytte og Belæring.

Det svenske »Samhällslifvet« var nærmest planlagt

som en Overførelse paa svensk Grund af G. Schönbergs bekendte Handbuch der politischen Ökonomie, dog med særlig Hensyntagen til skandinaviske og finske Forhold, og følgende Nationaløkonomer og Statistikere have forestaaet Værkets Udarbejdelse: Johan Leffler, Axel Raphael, Carl Rosenberg, Gustav Sundbärg og Emil Svensén. Nu ved Værkets Afslutning viser det sig imidlertid, at man langt fra har at gøre med en slavisk Omplantning af det tyske Værk; selve det grundlæggende System er vel nok det samme, men i de betydelige Forfatteres Haand ere de enkelte Afsnit undergaaede en selvstændig Behandling og staa som fuldgyldige Resultater af Forfatterens egne Anskuelser og Studier. Dette er vel nok ogsaa Grunden til, at der er hengaaet saa lang Tid mellem Værkets Paabegyndelse (1891) og dets Fuldendelse (1902), og det er for saa vidt en Fordel; men paa den anden Side kan det jo ikke nægtes, at der ogsaa klæber visse Mangler herved, idet der ikke paa alle Punkter har kunnet tages Hensyn til de mellemliggende Aars rige økonomiske Litteratur og stærke Opdrift paa det økonomiske Omraade, for ikke at tale om, at mange af de statistiske Kendsgerninger omhandle tidligere Perioder og derfor allerede nu ved Værkets Fuldendelse trænge til Supplering.

Værkets første Bind omhandler den mere teoretiske Del; først gives af Johan Leffler en grundlæggende Oversigt med de almindelige Definitioner af de forskellige økonomiske Begreber med særlig udførlige Fremstillinger af Begrebet Værdi ud fra Bøhm-Bawerks Grænsenytteteoris Standpunkt og af Prisdannelseslæren, hvortil fra E. Svenséns Haand knytter sig en historisk Oversigt over den hele økonomiske Udvikling. Derefter følger C. Rosenbergs meget udførlige Fremstilling af Nationaløkonomiens Begreb og Historie, suppleret med et særligt Afsnit om Socialisme og Kommunisme, hvori der gøres Rede baade for Socialismens Væsen, Historie, de enkelte Forfattere og den politiske Side af Sagen i de forskellige Lande. Behandlingen af Økonomiens Historie er fyldig og giver rammende og let overskuelige Karakteristiker af de forskellige Hovedforfattere, og Fremstillingen er særdeles god til Brug som Lærebog. Som Slutning paa Afsnittet om Økonomiens Historie gives en meget ud-

førlig Oversigt over Nationaløkonomiens Historie i Sverige (Finland), hvortil er anvendt 16 Sider, medens de to andre nordiske Lande spises af med $1\frac{1}{2}$ Side. Det er en Anke, man kan rejse ikke alene mod disse specielle Afsnit, hvor der hverken i Behandlingen af den økonomiske Historie eller af Socialismen gives de strængt nødvendige Oplysninger om f. Eks. danske Forhold, men mod hele Værket, som udtrykkelig i sin Titel angiver at ville tage særligt Hensyn til skandinaviske Forhold, at Behandlingen af de danske Forhold langt fra er gjort saa fyldig, at man gennem Fremstillingen faar tilstrækkeligt Begreb om vore særlige Forhold paa mange økonomiske Omraader. Det er ganske vist en Skæbne, et lille Land altid er udsat for, og i de store Landes Systemværker — jfr. f. Eks. Handwörterbuch der Staatswissenschaften — har man jævnlig Lejlighed til at ærgre sig over den affejende Behandling, der bliver danske Forhold til Del; men de smaa Nationer har naturligvis ondt ved at gøre sig gældende, og selv om der er god Vilje nok hos Forfatterne, stille allerede Sprogvanskeligheder sig ofte hindrende i Vejen. Men dette er Forhold, der ikke kan bruges som Undskyldning her; ganske vist faar man i Danmark ofte Øje for, hvor mærkeligt ringe Kendskabet er til svenske Forhold, og det samme er maaske Tilfældet i Sverige med danske Forhold, men des mere Grund havde der været til i et Værk som dette at raade Bod paa disse Mangler, eventuelt ved Hjælp af danske Medarbejdere ved de specielle Emner. Selv om det maaske faldt noget uden for Værkets hele Plan, vilde sikkert en dybere Indgaaen i vore særlige Forhold end sket kunne have paaregnet Interesse i svenske Kredse; nu maa vi her hjemme haabe, at vore Landsmænd i hvert Fald vil benytte Lejligheden til at lære de svenske Forhold bedre at kende.

I det fjerde Afsnit behandler derefter C. Rosenberg Produktionen, dens Begreb, Faktorer og Vilkaar (her kunde under Bedriftsformer blot et Par Ord om den danske Andelsvirksomhed maaske have været paa deres Plads). Efter et lille klart Afsnit af G. Sundbärg om Maal og Vægt (hvor det bl. a. hedder, at Metersystemets Indførelse i Danmark kun er at anse som et Tidsspørgsmaal; det blev skrevet i Begyndelsen af 1890'erne, og endnu er vi lige vidt, men Tidsspørgsmaal er jo

ogsaa et relativt Begreb!), behandler C. Rosenberg Penge- og Møntvæsenet og giver deri en kortfattet og let overskuelig Fremstilling af det vanskelige Spørgsmaal om Pengenes Værdibestemmelse, ligesom man der finder omhandlet de forskellige Landes Mønter og Møntpolitik. — De sidste Afsnit af første Bind ere alle skrevne af J. Leffler, som deri behandler Kredit- og Bankvæsen, baade fra den teoretiske og praktiske Side, hvorunder en god historisk Fremstilling af de forskellige Landes Seddelbanker, endvidere Transport- og Kommunikationsvæsen og Statens Stilling overfor disse samt de forskellige Tarifsystemer, Indkomst- og Formueforhold, hvori de forskellige Indkomstkilder (Driftsherregævinst, Jordrente, Kapitalrente og Arbejds-løn) og de forskellige Teorier, der i Tidens Løb ere fremsatte om disse Emner, behandles klart og udtømmende. Som Slutning gives en meget interessant Fremstilling af Fordelingen af Produktionsudbyttet mellem de forskellige Indkomstkilder, »det sociale Spørgsmaal«, hvor Forf. kommer ind paa mangfoldige aktuelle Spørgsmaal, saaledes om Formuefordeling (efter Skatte-resultater), Middelstandens Forsvinden, Drikfældighed, Militærudgifternes Vækst, Overbefolkning, Associationsformer, og overalt fremfører rammende Betragtninger om disse Emner. Bindet ender derefter med »Forbrug«, hvori bl. a. gøres Rede for Engels Forbrugsstatistik, behandles Luksusbegrebet og Statens Stilling overfor det personlige Forbrug.

I Værkets andet Bind er det mere Økonomiens Politik, der gøres til Genstand for Behandling. Først gives en Fremstilling af Befolkningslæren, hvor den bekendte Statistiker G. Sundbärg, for hvem netop Befolkningsstatistiken er Speciale, giver en fortrinlig Fremstilling af de forskellige Befolkningsforhold (Folketallet, Fordeling mellem By og Land, Fordeling efter Alder og Køn, Ægteskabshyppighed, Antal af Fødsler, Dødsfald m. m.), alt bilagt med et rigt statistisk Materiale, og med udtømmende Behandling af Litteraturen, hvor man særlig ogsaa bemærker, at, hvad der foreligger af dansk Litteratur, er kendt og benyttet. Senere i samme Del behandler Sundbärg lige saa overlegent den økonomiske Statistik, dens Historie, Organisation i de forskellige Kulturstater og dens Omfang. Et særligt Afsnit er helliget Socialstatistiken; men da

netop denne Gren har været i stærk Opkomst i de senere Aar, og det paagældende Afsnit allerede har foreligget færdigt i flere Aar, savner man allerede nu de nyeste Data paa dette Omraade. Selve de befolkningspolitiske Spørgsmaal (Malthus's Befolkningslære m. v.) og Kolonisationsforhold i Fortid og Nutid behandles af E. Svensén. Derefter kommer udførlige af Fagmænd udarbejdede Afsnit om de forskellige Næringsveje, saaledes om Jordbrug (af J. Leffler), Skovbrug (J. v. Engeström), Fiskeri (A. V. Ljungmann), Bjærgværksdrift (Th. Nordström), Industri (Ax. Raphael) og Handel (C. Rosenberg). Navnlig Industrien er meget udførligt og interessant fremstillet, og der gives bl. a. i dette Afsnit en udmærket historisk Redegørelse for de industrielle Driftssystemer og den industrielle Retsordning til de forskellige Tider, hvortil senere er knyttet et særligt og meget udførligt Afsnit af samme Forf. om det industrielle Arbejderspørgsmaal, dets Fremkomst og Udvikling, de tilstedeværende Misforhold, og hvad der ad privat Vej (særlig gennem Arbejdernes egne Foreninger) og ved Statens Hjælp (gennem Arbejderbeskyttelse og Arbejderforsikring) til forskellige Tider og i forskellige Lande er gjort til Afhjælpning af disse Forhold. Det er et Afsnit, som kan gøre Regning paa almen Interesse, og udførlig som Behandlingen er, vil det være af stor Betydning som Kildeskrift. I Bogens sidste Afsnit behandler J. Leffler det mere og mere om sig tagende Forsikringsvæsen. fremstiller Forsikringernes forskellige Former og Betydning, den historiske Udvikling og den forskellige Politik, Landene følger paa dette Omraade.

Af den her skitserede Indholdsoversigt vil det forhaabentlig fremgaa, at »Det ekonomiska Samhälslifvet« er et omfattende og grundlæggende Værk, hvor man ikke forgæves vil søge Raad ved Besvarelse af Spørgsmaal vedrørende Økonomiens Teori og Politik.

Michael Koefoed.

Meyers Vareleksikon. København 1902. Det nordiske Forlag.

Vor merkantile Litteratur er ingenlunde fattig paa Forløbere for denne fortræffelige Bog. I Aaret 1793